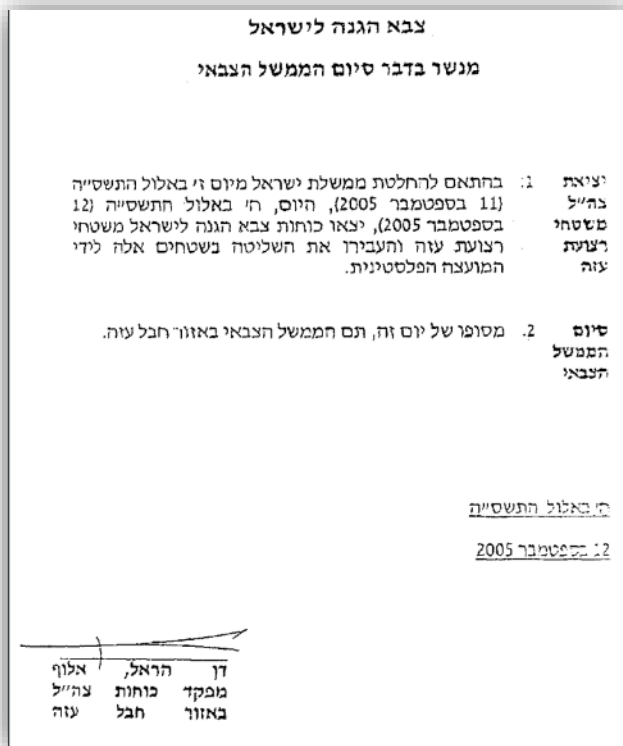

2007 - בג"ץ אלבסיוני

מאת: סרן מיה פישר-ברזילי, תובעת צבאית בפרקליטות לעניינים מבצעיים, התביעה הצבאית

בשנת 2005 מומשה תכנית ההתנתקות, ומדינת ישראל והכריזה על סיום הממשל הצבאי ברצועה. ביוני 2007 השתלט ארגון הטרור חמאס על הרצועה, והעצים את תקיפות הטרור כלפי אזרחי מדינת ישראל וחיילי צה"ל. ממשלת ישראל החליטה, בין השאר, לצמצם את אספקת הדלק והחשמל לרצועה, בהם נעשה שימוש גם לאותן פעולות אלימות. בעקבות זאת, הוגשה עתירה, בעקבותיה ניתן פסק דין עקרוני בנושא חובותיה של מדינת ישראל ביחס לרצועת עזה.

רקע עובדתי

פחות משנתיים לאחר סיום הממשל הצבאי ברצועת עזה, בחודש יוני 2007, השתלט ארגון הטרור חמאס על הרצועה בכוח הזרוע. מאז, הלכו והעצימו מתקפות הטרור מצד חמאס וארגוני טרור אחרים ברצועה נגד אזרחי מדינת ישראל. מתקפות אלו כללו ירי מתמשך של רקטות ופצצות מרגמה לעבר יישובים ישראלים, וכן פיגועים וניסיונות פיגוע שכוונו נגד אזרחים וחיילי צה"ל במעברים שבין רצועת עזה לבין מדינת ישראל, לאורך גדר המערכת ובשטח ישראל.

כחלק מהתמודדות מדינת ישראל עם פעולות אלו, ביום 19 בספטמבר 2007 הכריזה ממשלת ישראל על רצועת עזה כשטח עויין, והוטלו עליה הגבלות

שונות: מגבלות על העברת טובין לרצועת עזה ועל תנועת אנשים מהרצועה ואליה, וכן צמצום אספקת הדלק והחשמל לרצועה. הובהר, כי ההגבלות ייושמו לאחר בחינה משפטית, תוך התחשבות בהיבטים הומניטריים, ומתוך כוונה להימנע ממשבר הומניטרי.

ההליך המשפטי

ביום 28 באוקטובר 2007, עתרו גורמים פלסטינים וארגוני זכויות אדם נגד החלטת הממשלה (בג"ץ 9132/07 גבר אלבסיוני אחמד נ' ראש הממשלה). אחת הטענות העקרוניות של העותרים הייתה, כי למרות יישום תכנית ההתנתקות ישראל ממשיכה לקיים בפועל מצב של כיבוש ברצועת עזה ולכן חבה כלפי אוכלוסיית הרצועה בחובות הומניטאריות רחבות היקף.

המדינה לא חלקה על כך שנוכח העימות המזויין המתקיים עם ארגוני הטרור ברצועה, חלות עליה חובות הומניטאריות מסוימות בהתאם לכללי המשפט הביין-לאומי הרלבנטיים. ברם, המדינה

הדגישה, כי לאור יישום תכנית ההתנתקות והשלמת הנסיגה מרצועת עזה, לא חלות עליה חובות מכוח דיני הכיבוש. לצד זאת, טענה המדינה, כי אף לו הייתה נבחנת השאלה לפי דיני הכיבוש, לא הייתה ישראל מחויבת, למשל, לאפשר העברת מוצרים לא חיוניים או מוצרים בכמות שעולה על הדרוש לצרכים ההומניטריים הבסיסיים.

המדינה נימקה את הצורך בצמצום אספקת חשמל ודלק לרצועה, בכך שחלק מאלו משמש, בפועל, לפעילות טרור. צמצום האספקה, באופן מבוקר, יכול לפגוע בתשתיות הטרור וביכולתן לפעול נגד אזרחי מדינת ישראל. כמו כן, טענה המדינה, כי ההגבלות שהוטלו נועדו גם להפעיל לחץ על שלטון החמאס, כך שיצמצם את הפעילות העוינת נגד ישראל. לצד זאת, המדינה התחייבה לעקוב אחר המצב ההומניטארי ברצועה, לרבות באמצעות מגעים עם גורמים פלסטיניים בתחומי החשמל והבריאות ועם ארגונים בין-לאומיים, כדי לאפשר את קיום הצרכים ההומניטאריים החיוניים של תושבי רצועת עזה.

במוקד הדיון בפני בית המשפט, עמדה השאלה האם המגבלות על אספקת החשמל והדלק לרצועת עזה גורמות לפגיעה בצרכים ההומניטאריים חיוניים של תושבי הרצועה, וטיעוני הצדדים נסובו סביב מחלוקת עובדתית בין הצדדים, בדבר הצרכים ההומניטאריים של תושבי רצועת עזה והשפעת המגבלות שהוטלו על הרצועה.

בפסק דינו, אימץ בג"ץ את עמדת המדינה, לפיה עם השלמת תוכנית ההתנתקות וסיום הממשל הצבאי ברצועת עזה תמה התפיסה הלוחמתית של ישראל ברצועה. בנסיבות אלה, נקבע, אין מוטלת על מדינת ישראל חובה כללית לדאוג לרווחת תושבי הרצועה ולשמור על הסדר הציבורי בתחומי רצועת עזה, לפי מכלול דיני הכיבוש של המשפט הבין-לאומי. לישראל אין גם יכולת אפקטיבית במעמדה הנוכחי להשליט סדר ולנהל את החיים האזרחיים ברצועת עזה. בהתאם לכך נקבע, כי לא מוטלת על מדינת ישראל חובה לאפשר העברת כמות בלתי מוגבלת של חשמל ודלק לרצועת עזה, בנסיבות בהן חלק ממוצרים אלה משמש בפועל את ארגוני הטרור למטרת פגיעה באזרחי ישראל. בהקשר זה קבעה הנשיאה ביניש באופן תקדימי, כי החובה המוטלת על המדינה היא לאפשר לרצועת עזה אספקת טובין, הדרושים לשם קיום הצרכים ההומניטאריים החיוניים של האוכלוסייה האזרחית בלבד.

מדובר בחובה מצומצמת, הנגזרת ממצב הלחימה השורר בין מדינת ישראל לבין ארגון החמאס, השולט ברצועת עזה, ומהצורך להימנע מפגיעה באוכלוסייה האזרחית שנקלעה לאזור הלחימה. החובה נובעת גם ממידת שליטתה של מדינת ישראל במעברי הגבול שבינה לבין רצועת עזה; וכן מהמצב שנוצר בין מדינת ישראל לבין שטח רצועת עזה לאחר שנות השלטון הצבאי הישראלי באזור, אשר בעקבותיו נוצרה, לעת הזו, תלות כמעט מוחלטת של רצועת עזה באספקת החשמל מישראל.

בשורה התחתונה, נמצא כי מדינת ישראל פועלת בהתאם להוראות הדין הבין-לאומי ומעבירה לרצועת עזה את כמות הדלק והחשמל הדרושים לצרכים ההומניטאריים החיוניים של האוכלוסייה האזרחית ברצועה. לאור זאת, העתירה נדחתה.

את הטיפול בעתירה, מטעם צה"ל, הובילה מחלקת הדין הבין-לאומי בפרקליטות הצבאית, שהובילה את גיבוש העמדה המשפטית בבסיס תגובת המדינה. זאת, בשיתוף פעולה עם יחידת מתאם פעולות הממשלה בשטחים ועם מנהלת התיאום והקישור לרצועת עזה. ראש המנהלת

התיאום והקישור לרצועת עזה באותה עת אף הופיע בפני בג"ץ במישרין, והסבריו הוזכרו בהרחבה בפסק הדין.

חשיבות הפרשה

בג"ץ אלבסיוני הוא פסק דין מכונן, ומהווה את אחת מפסיקותיו החשובות של בית המשפט העליון בכל הנוגע לחובותיה של מדינת ישראל בהתאם לדין הבין-לאומי, במסגרת העימות המזוין מול גורמי הטרור בזירה הפלסטינית. בית המשפט העליון ביושבו כבג"ץ, בחן ועמד על השלכות מימוש תכנית ההתנתקות וביטול הממשל הצבאי ברצועת עזה - אחד האירועים ההיסטוריים, המשמעותיים והדרמטיים ביותר, שחוותה מדינת ישראל בעשורים האחרונים.

בפסק הדין קביעות עקרוניות הנוגעות להיקף חובותיה ההומניטאריות של מדינת ישראל כלפי תושבי הרצועה, לאור אירועים אלו. כחלק מפסיקה זו, נתן בג"ץ דעתו, לראשונה, לשאלה הגדולה של מעמד ישראל ברצועת עזה בעקבות יישום תכנית ההתנתקות והיקף החובות החל עליה ביחס לאוכלוסיית הרצועה על רקע זה. הקביעה התקדימית של בית המשפט התוותה את הדרך לאופן בחינת רף החובות של ישראל מול הרצועה והיא ממשיכה להיות רלבנטית גם כיום.

משאית תספוקת הממוענת לרצועת עזה (אתר צה"ל)

מדוע בחרתי בנושא?

במסגרת תפקידי בפרקליטות הצבאית אני בוחנת טענות להפרת הדין בפעילות מבצעית, גם ברצועת עזה. סברתי, שההיכרות עם בג"ץ אלבסיוני תסייע לי למלא את תפקידי בצורה המיטבית, תוך רכישת ידע רחב ופרספקטיבה ביחס לאופי הקשר של מדינת ישראל עם רצועת עזה לאורך השנים.

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים:

- בג"ץ 9132/07 גבר אלבסיוני אחמד נ' ראש הממשלה ;
- אל"ם (מיל') לירון ליבמן, "ישראל אינה כובשת בעזה", אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2 ביולי 2017 ;